

Radoslav Lazić

TRAKTAT O VIZIBILNOM KOSTA BOGDANOVIĆ, POETIKA VIZIBILNOG

Zavod za udžbenike, Beograd, 2007, str. 228.

Teoretičar vizuelne kulture Kosta Bogdanović (1930, Ilidža, Sarajevo) – renesansna ličnost naše savremene umetnosti i nauke o umetnosti – svoj likovno teorijski opus zaokružuje studijom *Poetika vizibilnog*. Bogdanovićeve likovno-teorijske studije *Uvod u vizuelnu kulturu* (1986), *Svest o obliku I* (1988), *Svest o obliku II* (1995), *Svet skulpture* (2004), *Poetika vizuelnog* (2005) i drugih dela, kojima se, sada i ovde, pridružuje kapitalna studija *Poetika vizibilnog* (2007), zaokružuje višedecenijsko plodno istraživanje vizuelne kulture, njene istorije, teorije i estetike, kao i propedeutike interdisciplinarnih aspekata fenomenologije i poetike vizuelnog i vizibilnog. Pojam vizibilnog Bogdanović je naučno postavio i analizovao još u svojoj temeljnoj studiji *Poetika vizuelnog* i tome posvetio poglavlja *Vizibilnost načinjenih predmeta*, *Vizibilitet u muzici pre i posle Šenberga*, *Vizibilitet oblika*, *prostora* i *vremena u obrazilji*. Šta Bogdanović podrazumeva pod pojmom vizibilitet?

O tome na najbolji način autor svedoči u Uvodu svoje *Poetike Vizibilnog*, napominjući, da: Vizibilno kao pojam u vizuelnoj kulturi jeste sve ono što je u vizuelnom iskustvu viđeno i shvaćeno izvan neposrednog viđenja. To znači da je vizibilno jedan oblik iskustva prenesenog iz sveta realnosti u svet uobraziljnog viđenja. Bogdanovićevu studiju o fenomenologiji vizibilnog sačinjava četrnaest sistematski pisanih poglavlja, uvek s tezom, da se otkrije, prouči, uporedi estetički i istorijski proanalizuje predmet njegovog naučnog, teorijskog i likovno-umetničkog, s konkretnim primerima i objektivnom argumentacijom. Ta poglavlja su posvećena osnovnim polazištima u stvaranju vizibilnog, tipološkim osnovama vizibiliteta u uobraziljnom viđenju, vizibilnosti prostora i forme u kosmogonijskim sistemima, o formi-mistika, o vizibilnosti u predstavama personifikacija i alegorija, o vizibilnom u mitskim i religijskom viđenju, o vizibilnom u poetskom viđenju, o vizibilnosti uobrazilje bajkovitog, o vizibilnom u muzici, o međuodnosu u označavanju muzičkog i vizibilnog, o slepačkom viđenju, o radiofonskom viđenju i vizibilitetu radio igre i zvučnim slikama, o slikama virtuelne realnosti. Prolazeći, okom i umom velikog znalca, sigurno putuje kroz istoriju umetnosti, od paleolitskih kultura i mitsko religijskih fenomena, kroz svekoliku klasičnu, renesansnu, modernu i postmodernu istoriju umetnosti, Kosta Bogdanović posvećeno i znalčki istražuje fenomen vizibilnog kao *Work in Progress* - Delo u nastajanju - u svekolikom umetničko-likovnom stvaranju, kao i reperzentativnim oblicima predstavljajćih kultura i estetske spoznajne funkcije umetnosti, pa sve do najširih horizonata svetske kulture i svekolike civilizacije. Pored analitičkog diskursa,

ono što je najbolje u Bogdanovićevoj studiji, jesu antologijski izabrani, predstavljeni i temeljno analizovani likovni primeri iz istorije likovnih umetnosti, književnosti, poglavito iz poezije, u kojoj prednjači japanski haiku, koji je i moto gotovo svakog poglavlja i koji zrači svojom poetikom sažetosti i eliptičnosti, mudrosti i lapidarne lepote.

Pa, ipak Bogdanoviću treba odati najviše priznanje njegovim antologijskim ikonografskim i likovnim priložima iz istorije umetnosti, performansa i hepeninga, sve do onih primera, iz umetničkog stvaralaštva i umetničke prakse, gde se ostvaruje vizibilno kao očigledan fenomen. Dakle, po antologijskom izboru crno-belih i obojenih likovnih priloga Bogdanovićeve mapa predstavljala svojevrsnu galeriju vizibilnih likovnih priloga, mogli bi smo reći, u njegovom imaginarnom muzeju svekolike istorije umetnosti i civilizacije

Zato Bogdanovićevu estetičko-teorijsko-istorijsku studiju s pravom doživljavamo kao svojevrsni traktat i fenomenologiji vizibilnog u istopriji umetnosti i njenim komparativnim aspektima.

Primerno su analitički, gotovo enciklopedijski, napisani njegovi autorski komentari uz svaki likovni prilog ove bogate mape umetničkih ilustracija za očigledne primere vizibilnog. Bogdanovićeve legende, napomene i didaskalije predstavljaju svojevrsne mikro-eseje i primer su kako treba sažeto i lapidarno komentarisati estetsku suštinu umetničkih dela i njihovu dijahronijsku faktografiju, s vreme/prostornim odrednicama i dokumentarnim hronotopima. *Poetika vizibilnog*, kao spoznaja i kultura je odista saznanje dela i istorijsko-umetničke evolucije, u istoriji umetnosti, stvarane gotovo kroz tri milenija ljudske civilizacije. Zajedno sa prethodnom studijom *Poetika vizuelnog* i nova studija *Poetika vizibilnog*, kao spoznaja i kultura, predstavlja celovitu teoriju, svojevrsnu naučno-estetičku bilogiju, kapitalno delo savremene teorije umetnosti u nas. Izdavaču, beogradskom Zavodu za udžbenike, treba odati priznanje za ovo objavljivanje na opštu polzu naše kulture, nauke i umetnosti.

Kao i prethodne Bogdanovićeve knjige i studija *Poetika vizibilnog*, kao spoznaja i kultura, svojim objavljivanjem postaje nazobilazna propedeutička literatura, pouzdana prolegomena u fenomenologiji vizibilnog kao svekolikog stvaralačkog, spoznajnog, kulturnog fenomena, razumevanja umetnosti u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti i njenih procesualnih zakonitosti u genezi umetničkog, tehničkog i estetskog stvaralaštva. Još jednom se pokazuje drevna istina, da nije znanje znanje znati, već je znanje znanje dati. Primer renesansnog propedeutičara, ličnosti enciklopedijske likovne erudicije, Koste Bogdanovića, posvećenog naučnika i vrsnog umetnika skulpture i crteža, nadahnutog peripateičara i impresivnog predavača, svedoči njegovo teorijsko delo, na najbolji način. Zato je Bogdanovićeve knjige nezaobilazna, zajedno s njegovim izabranim teorijski delima, studija o estetici aksiologiji vizibilnog fenomena kao spoznaje i kulture, jedinstvena u našoj univerzitetskoj nauci, kao i akademskim studijama umetničkog i estetskog, tehničkog etičkog stvaranja. Studija potrebna razumevanju teorije i prakse u sistemu likovnih i reprezentativnih predstavljajćih umetnosti, kao što su pozorište, opera,

balet, film, video, performanse, hepeninzi, virtuelna laserska, hologramska, digitalna umetnička i tehnička praksa u kojoj se stvaraju, oblikuju i izražavaju vizuelne i vizibilne predstava.

Temeljeći svoju naučno-istraživačku metodologiju na preko pedesetak tomova naših i svetskih naučnih, istorijskih, antropoloških i najzad umetničkih dela, Bogdanović konstituiše svoju teoriju fenomenologije vizuelnog i vizibilnog u isotoriji umetnosti i civilizaciji, ponajviše na dijahronijskim, ali i sinhronijskim primerima savremenosti, koju su obeležila epohalna umetnička dela i njihovi genijalni stvara-

oci. Bogdanović znalački zaključuje: Umetnost koja je večna, kao i sam život u obnavljanju, idejama o stalno novom ne gubi svoju dragocenu nit, čak i kada se bavi zabludama vezanim za kreativno mišljenje i delanje. Umetnost nikada nije imala totalno prazan hod, a nova tehnologija za nju nije nikakav Hesperidin vrt, ali rađa zlatne jabuke.

Knjiga Poetika vizibilnog, kao i prethodna Poetika vizuelnog, Koste Bogdanovića, jesu izdavački poduhvat prvoga reda u nas, a tako je i u svetu, gde se objavljuju dela, koja menjaju svest, spoznaju i svedočanstvo su najvišeg naučno-umetničkog postignuća savremene kulture.
